

3. Танк, М. Збор твораў : у 13 т. / М. Танк / НАН Беларусі, Ін-т літаратуры імя Я. Купалы. – Мінск : Беларус. навука, 2006–2012. – Т. 9 : Лісткі календара. Дзённікі (1941–1959). – 2009. – 592 с.
4. Танк, М. Збор твораў : у 13 т. / М. Танк / НАН Беларусі, Ін-т літаратуры імя Я. Купалы. – Мінск : Беларус. навука, 2006–2012. – Т. 7 : паэмы. – 2008. – 368 с.

С. А. Зуеўскі (Беларусь)

ІНШАКУЛЬТУРНЫ КАНТЭКСТ У ЗБОРНІКУ МАКСІМА ТАНКА «МОЙ КАЎЧЭГ»

Творчасць Максіма Танка – яркі прыклад гарманічнага спалучэння нацыянальных традыцый і набыткаў замежнай культуры. Шырокая прадстаўленасць іншакультурнага кантэксту дазваляе гаварыць пра інтэртэкстуальнасць творчасці беларускага паэта. Пад інтэртэкстуальнасцю разумеецца ўласцівасць тэкстаў. «якая выяўляецца ў наяўнасці паміж імі сувязяў, дзякуючы якім тэксты (або іх часткі) могуць многімі разнастайнымі спосабамі відавочна або няўйна спасылацца адзін на аднаго» [1]. Інтэртэкстуальнасць можа рэалізоўвацца праз выкарыстанне цытат, рэмінісцэнцый, алюзій, эпіграфаў і інш. Адным з найбольш папулярных спосабаў стварэння іншакультурнага кантэксту ў лірыцы зборніка «Мой каўчэг» (1994) Максіма Танка выступае алюзія.

Алюзія – «намёк на агульнавядомы факт гістарычнага ці бытавога характару» [2, с. 20]. У кнізе «Мой каўчэг» шырока распаўсюджаны біблейныя і міфалагічныя алюзіі. Ужо сама назва з’яўляецца алюзіяй на біблейную гісторыю пра сусветны патоп і выратаванне Ноем жывых істот у каўчэгу. У аднайменным з назвай зборніка вершы аўтар выяўляе трывогу за сучасны яму свет: лірычны герой, як некалі Ной, імкнецца зберагчы чалавецтва ад усіх турбот мінулага стагоддзя: *«Мой каўчэг – / Толькі больш загрузаны, / Як Ноеў. / Бо і насланцамі / Розных плямён і народаў / З іх засляненнямі і разладамі / Перадаюць з рук у рукі, / З пашчы ў пашчу / Штормы, / Тайфуны, / Цунамі. / Амаль кожны дзень / Я выпускаю па пары / Галубоў-разведчыкаў / У пошукі / Мірнага прыстанішча»* [3, с. 163].

Біблейная алюзія сустракаецца ў вершы «Іудавы сярэбранікі». Назва скіроўвае да вядомай гісторыі, згодна з якой адзін з вучняў Хрыста Іуда прадаў яго за трыццаць сярэбранікаў. У танкаўскім творы ўзнікае вобраз чорта, апанаванага ідэяй узбагачэння: *«Усё жыццё / Чорт-нумізmat збіраў / Дукаты, драхмы, / Шылінгі, дынары, / Пакуль пад дрэвам смерці / Не падняў / Іудавых / Сярэбранікаў пару»* [3, с. 30]. Атрымаўшы гэтыя праклятыя грошы, чорт *«раптам дзіка ўзвыў, / Нібы сханіла / Вогненная зяпа / Цяпер сядзіць, / Залезшы пад абрыў, / І дзьме на свае / Спаленыя лапы»* [3, с. 30]. Паэт праводзіць думку пра недаравальнасць учынку Іуды: атрыманая цаной здрады сярэбранікі і сёння апякаюць агнём, не служаць на карысць нават чорту.

У вершы «Пакуль Феміда» паэт выкарыстоўвае алюзію на антычнасць. Максім Танк звяртаецца да грэчаскай міфалогіі, зрабіўшы ключавым вобразам багіню правасуддзя Феміду. Узгадваецца ў творы і знакаміты вобраз «шалю Феміды», які мае значэнне справядлівасці, сумленнасці, непрадзятасці. *«Пакуль Феміда / Узважае на шалях / Дабро і зло, / Праўду і няпраўду, / Мо пачакаю / Нейкі лішні дзень, / Каб перадаць / Сваім сябрам / За Сціксам / Аб выніках. / Бо трэба ж ведаць ж ім, / Ці варта зноў / На гэты свет вяртацца»* [3, с. 29]. Іншай алюзіяй выступае згадка пра Сцікс – раку, што, паводле міфа, аддзяляе свет жывых ад свету мёртвых. Упамінанне Сцікса выяўляе стан лірычнага героя – сталага чалавека, які падводзіць вынікі жыцця, спрабуе зразумець яго сутнасць перад сустрэчай з тымі, каго ўжо няма побач.

У вершы «Над кітайскімі іерогліфамі» выкарыстана гістарычная алюзія: Максім Танк пераносіць чытача ў Кітай XI стагоддзя – у часы славы тага паэта, мастака і грамадскага дзеяча Су Шы: «Гляджу, як на сцежках лясных / Мітусяцца-снуюць мурашы. / Яны чамусьці здаюцца мне / Жывымі іерогліфамі / Слабых Су Шы, / Санг Шу-фана, / Ці Сун Бао-лінга, / Ад якіх не магу адарвацца, / Таямніцу якіх / Не магу разгадаць» [3, с. 90]. У аснове верша – нечаканая асацыяцыя: рух мурашоў нагадаў паэту кітайскія іерогліфы і наведў на адпаведныя разважанні.

Як гістарычную алюзію можна разглядаць і выкарыстання ў творах тапонімы. Так, ва ўжо згаданым вершы «Мой каўчэг» тапонімы «Хірасіма», «Нагасакі», «Чарнобыль» скіроўваюць да драматычных падзей, звязаных з гэтымі геаграфічнымі назвамі. У чытача адразу ўзнікаюць карціны смерці, запусцення, знішчэння ўсяго жывога падчас трагедыі, якія яшчэ доўгі час будуць нагадваць аб сабе, уплываць на іншыя пакаленні.

У зборніку «Мой каўчэг» нямала вершаў, у якіх прысутнічаюць інтэр-тэкстуальныя элементы, у тым ліку і алюзіі («Карыятыды», «Пізанская вежа», «Феміда» і інш.). Такім чынам Максім Танк пашырае прасторавыя і часавыя каардынаты ўласнай паэзіі, упісвае яе ў сусветны культурна-гістарычны кантэкст.

Літаратура

1. Интертекстуальность [Электронный ресурс]// Словарь литературоведческих терминов. – Режим доступа: <http://slovar.lib.ru/dictionary/intertextualnost.htm>. – Дата доступа: 18.09.2020.
2. Рагойша, В. Тэорыя літаратуры ў тэрмінах : дапам. / В. Рагойша. – Мінск : Беларус. Энц., 2001. – 384 с.
3. Танк, М. Мой каўчэг / М. Танк. – Мінск : Маст. літ., 1994. – 207 с.

Г. В. Ігнацік, А. А. Шэмет (Беларусь)

АНТРАПАНІМІКОН ЗБОРНІКА АНАТОЛЯ БЕНЗЕРУКА «КАСЦЮШКІ-СЯХНОВІЦКІЯ: ГІСТОРЫЯ СТАРАДАЎНЯГА РОДУ»

Педагог, гісторык, пісьменнік Анатоля Бензюрук – гэта чалавек, усхваляваны лёсам роднай зямлі і тым, як будзе захаваная спадчына продкаў – багатая гісторыя роднага краю, помнікі матэрыяльнай і духоўнай культуры Бацькаўшчыны. У кнізе «Касцюшкі-Сяхновіцкія: гісторыя старадаўняга роду» А. Бензюрук на падставе шырокага кола крыніц разглядае радавод Тадэвуша Касцюшкі – кіраўніка нацыянальна-вызваленчага паўстання 1794 года, накіраванага супраць ганебных падзелаў краіны паміж Расіяй, Аўстрыяй і Прусіяй, народнага героя Беларусі, Польшчы, ЗША. Захоплена, грунтоўна і эмацыянальна расказваючы чытачу пра даўнія часы, пра слаўныя продкаў, пісьменнік умела выкарыстоўвае нацыянальна-культурную інфармацыю ўласных імёнаў, якія з’яўляюцца каштоўнай спадчынай беларусаў.

Асэнсаванне падзей слаўнай мінуўшчыны адбылося на аснове разгляду прац рускіх, беларускіх, польскіх гісторыкаў і тэкстаў дакументаў – Метрыкі Вялікага Княства Літоўскага і інш. У кнізе мы сустракаемся выключна з імёнамі рэальных гістарычных асобаў, з якімі звязана гісторыя роду Касцюшкаў-Сяхновіцкіх. Антрапанімікон зборніка грунтуецца на айчынным іменаслове **перыяду панавання кананічных імён**.

Галоўнае імя навукова-папулярнага тэксту – **загалолак «Касцюшкі-Сяхновіцкія: гісторыя старадаўняга роду»** – адносіцца да **прадметна-апі-**